

Received-Makale Geliş Tarihi 20.02.2025
Published-Yayınlanma Tarihi 30.04.2025
Volume-Cilt (Issue-Sayı), ss/pp 12 (118), 839-855

Research Article /Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.15336750

Arş. Gör. Dr. Aydın Bulut

<https://orcid.org/0000-0003-3139-4367>

Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kastamonu/ TÜRKİYE
ROR Id: <https://ror.org/015scty35>

Okuma Stratejilerinin Evrimi: Bibliyometrik Analiz

Evolution of Okuma stratejileri: A Bibliometric Analysis

ÖZET

Okuma stratejileri, bireylerin okuma sürecinde okuduğunu daha iyi anlaması, hatırlaması ve yorumlaması için kullandığı yöntem ve tekniklerin bütünüdür. Okuma stratejileri anlamayı ve bilgiyi kalıcı hale getirmeyi sağlar. Eleştirel düşünme becerilerini geliştirir. Öğrenme sürecinin daha verimli hale gelmesine destek olur. Bu çalışmanın temel amacı, geçmişten günümüze okuma stratejileri üzerine yapılan çalışmaların bibliyometrik analizini yapmaktır. Alandaki çalışmaların ülke, kurum ve zamana göre kategorize edilmiş dağılımına ilişkin tanımlayıcı veriler Web of Science (WoS) veri tabanından elde edilmiştir. Analiz, 'R sürüm 24.0 yazılımı' ve 'bibliometrix', 'wordcloud' ve 'ggplot2' dahil olmak üzere çeşitli kütüphaneler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Web of Science veri tabanından 1973-2025 yılları arasında SSCI-ESCI ve SCI Expanded indeksli 273 farklı dergilde yayınlanan 1069 makalenin bibliyometrik analizi yapılmış, WoS veri tabanından elde edilen veriler 'R' ile analiz edilerek çalışmalardaki kavramların genel yapısı ortaya çıkarılmış ve kavram kümeleri belirlenmiştir. Okuma stratejileri üzerine yayınlanan makalelerin başlık, anahtar kelime ve özetlerinden oluşturulan tematik haritalar ve tematik evrimin değerlendirilmesine dayanan çalışmanın bulguları bütüncül bir bakış açısı sunmaktadır. Bu çalışmanın sonuçlarının okuma stratejileri alanındaki yeniliklerle ilgilenen araştırmacılar için ilham kaynağı olacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okuma stratejileri, bibliyometrik analizler, haritalama

ABSTRACT

Reading strategies are defined as the methods and techniques employed by individuals to enhance their comprehension, memory, and interpretation of written material during the reading process. These strategies facilitate comprehension and ensure the retention of information, while also cultivating critical thinking skills and enhancing the efficiency of the learning process. The primary objective of this study is to conduct a bibliometric analysis of research publications on okuma stratejileri from the past to the present. A comprehensive set of descriptors pertaining to the distribution of studies in this domain, categorised by geographical location, institutional affiliation and temporal periods, was obtained from the Web of Science (WoS) database. The analysis was conducted utilising the 'R version 24.0 software' and various libraries including 'bibliometrix', 'wordcloud' and 'ggplot2'. A bibliometric analysis of 1069 articles published in 273 different journals with SSCI-ESCI and SCI Expanded indexes between 1973 and 2025 from the Web of Science database was performed, and the data obtained from the WoS database were analysed with 'R' to reveal the general structure of the concepts in the studies and to identify concept clusters. The findings of the study, based on the evaluation of thematic maps and thematic evolution created from the titles, keywords and abstracts of articles published on reading strategies, provide a holistic perspective. It is predicted that the results of this study will be a source of inspiration for researchers interested in innovations in the field of reading strategies.

Keywords: Reading strategies, bibliometric analysis, mapping

1. GİRİŞ

Okuma, yalnızca dil dersleriyle sınırlı bir beceri olmayıp, bireyin yaşamı boyunca gerek formal gerekse informal öğrenme süreçlerinde ihtiyaç duyduğu temel bir yeterlidir. Bu denli yaşamsal bir öneme sahip olan okuma becerisinin, özellikle ilkökul düzeyinden itibaren sistematik ve nitelikli biçimde kazandırılması, bireyin akademik ve bilişsel gelişimi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, okuma ve anlam kurma süreçlerinde okuma stratejilerinin hem öğretilmesi hem de aktif olarak kullanılmasının önemi giderek artmaktadır. Çünkü okuma, yalnızca bireysel gelişimin değil, aynı zamanda tüm disiplinlerdeki akademik başarıların da temelini oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, okuma stratejilerinin tarihsel süreç içerisinde nasıl ele alındığı, hangi kuramsal ve pedagojik yaklaşımlar doğrultusunda gelişim gösterdiği ve gelecekte bu alanda nasıl bir yönelim izlenebileceği, eğitim bilimleri açısından cevaplanması gereken temel sorular arasında yer almaktadır. Söz konusu sorulara ışık tutabilmek amacıyla, okuma stratejilerine ilişkin literatürün kapsamlı ve bütüncül bir perspektifle incelenmesi, yalnızca araştırmacılar için değil; aynı zamanda uygulayıcı öğretmenler, eğitim planlayıcıları ve politika yapıcılar için de önemli bir kaynak ve yönlendirici unsur olma potansiyeline sahiptir.

1.1 Okuma Stratejileri

Okuma, yazar ve okuyucu arasında aktif ve etkili iletişimi gerekli kılan, dinamik bir anlam kurma sürecidir (Akyol, 2011). Okuma, sembollerin sese ve anlama dönüştürüldüğü, düşünsel çaba gerektiren etkileşimli ve bilişsel bir süreçtir (Coltheart, 2005). Okuma bireyin ön bilgileriyle metindeki bilgileri bütünleştirerek yeni anlamlar oluşturduğu aktif bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Güneş, 2008). Bu tanımlardan yola çıkarak okumanın çok boyutlu bir anlam kurma süreci olduğunu, yazar-okuyucu arasında aktif bir etkileşimin söz konusu olduğunu ifade edebiliriz.

Etkili bir okuma süreci; ses bilgisi, akıcılık, kelime bilgisi, anlam oluşturma ve üstbilişsel farkındalık gibi bir dizi temel bileşene dayanmaktadır. Bu bağlamda, National Reading Panel (2000), okuma öğretiminin beş temel prensibini şu şekilde belirlemiştir:

- *Fonolojik Farkındalık ve Ses Bilgisi:* Okuyucunun konuşma dilindeki sesleri tanıması ve bu sesleri harflerle eşleştirerek kelimeleri çözümleyebilmesidir. Bu beceri, özellikle okuma sürecinin başlangıç aşamalarında kritik öneme sahiptir.
- *Akıcılık:* Hız, doğruluk ve uygun vurguyla okuma becerisini ifade eder. Akıcı bir okuyucu, metni konuşma dili doğrultusunda okuyarak anlama sürecini destekler (Rasinski, 2004).
- *Kelime Bilgisi:* Okuyucunun sahip olduğu sözcük dağarcığı, metni anlama kapasitesini belirleyen en güçlü faktörlerden biridir (Graves, 2006). Yeni kelimelerin bağlam içinde öğrenilmesi, kalıcı kelime öğrenimini destekler.
- *Anlama:* Okumanın en nihai amacı anlam oluşturmaktır. Bu süreçte okuyucu, çıkarım yapma, ana fikri belirleme ve eleştirel değerlendirme gibi beceriler geliştirir (Pearson & Duke, 2002).
- *Üstbilişsel Farkındalık:* Okuyucunun kendi okuma sürecini izleyip değerlendirme becerisidir. Anlamadığı bölümleri fark etme, strateji değiştirme ya da tekrar okuma gibi eylemleri içerir (Paris vd.,1984).

Bu beş temel prensip, okuma sürecinin yapı taşlarını oluştururken; bu süreci daha etkin hâle getirmek için kullanılan okuma stratejileri ise okuyucunun metinle etkileşim kurma biçimini tanımlar. Okuma stratejileri, bireyin bilinçli olarak devreye soktuğu zihinsel planlar ve yöntemlerdir. Grabe & Stoller (2002), bu stratejileri esnek ve bilişsel olarak yönlendirici araçlar olarak tanımlar. Afflerbach vd.,(2008) ise stratejileri bilinçli, kasıtlı ve üstbilişsel eylemler olarak değerlendirmiştir. Stratejiler zamanla otomatikleşerek okuma becerisine dönüşebilir. Barnett (1988), bu stratejileri okuyucunun metni anlamlandırırken başvurduğu problem çözme teknikleri olarak görmektedir. Göz gezdirme, tarama, tahmin etme, çıkarım yapma ve bağlamdan anlam çıkarma gibi uygulamalar bu kapsamda değerlendirilebilir. Farrell (2001) ise stratejileri, öğrencinin bir okuma görevini gerçekleştirmek üzere bilinçli olarak kullandığı taktikler olarak tanımlar.

Öğrencilerin okuma stratejilerini kullanmalarını teşvik etmek ve bu stratejilere yönelik farkındalıklarını artırmak, yalnızca okuma ve anlama becerilerini değil, aynı zamanda üst düzey düşünme süreçlerini de geliştirmede kritik bir rol oynamaktadır (Mekuria vd.,2024). Okuduğunu anlama öğretimi, doğrudan bilişsel strateji eğitimi içermeli; öğrencilere metni nasıl işleyeceklerini, bilgiyi nasıl organize edeceklerini ve anlamı nasıl yapılandıracaklarını öğretmelidir (Guthrie vd.,2004; Sweet & Snow, 2003). Bu süreçte

öğretmenler, strateji kullanımına yönelik açık yönergeler ve uygulama fırsatları sunarak öğrencileri yönlendirmelidir (Block & Pressley, 2002; Calfee & Patrick, 1995).

Okuma stratejilerinin öğretimi, özellikle ilkokulun ilk yıllarından itibaren planlı ve sistematik biçimde ele alınmalı; öğretmenler bu stratejileri yalnızca öğretmekle kalmayıp aynı zamanda sınıf ortamında modelleyerek öğrencilerin strateji kullanım becerilerini geliştirmelidir. Öğretmenlerin okuma ve anlama stratejilerini etkili biçimde kullanma ve öğretme yeterlikleri, öğrencilerin stratejik okuyucular olarak gelişimlerini doğrudan etkileyen belirleyici unsurlar arasında yer almaktadır (Akyol & Ulusoy, 2010). Nitekim etkili bir okuma süreci, büyük ölçüde stratejilerin doğru ve yerinde kullanımına dayanmaktadır (Allen, 2003; Van Keer & Verhaeghe, 2005). Bu bağlamda, öğretmenlerin yalnızca stratejileri bilmesi yeterli değildir; aynı zamanda bu stratejileri öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun biçimde sunabilmeleri ve uygulama sürecini etkili şekilde yönetebilmeleri gerekmektedir. Araştırmalar, strateji öğretiminin etkili olabilmesi için öğretmenlerin açık modelleme, rehberli uygulama ve bağımsız uygulama aşamalarını kapsayan aşamalı bir öğretim yaklaşımını benimsemeleri gerektiğini ortaya koymaktadır (Duffy vd.,1987; Pearson & Duke, 2002). Bu yaklaşım, öğrencilerin stratejileri yalnızca tanımları değil, aynı zamanda kendi okuma süreçlerinde aktif olarak kullanmalarını sağlamaktadır.

Strateji kullanımında öğretmen rehberliğinin aşamalı olarak azaltılması ve öğrencinin bağımsız strateji kullanıcısı hâline gelmesi, öğrenme sürecinde kalıcılığı artırmakta ve okuduğunu anlama becerilerinde gözle görülür bir gelişme sağlamaktadır (Pressley vd.,2006). Ayrıca, sınıf ortamında iş birliğine dayalı okuma etkinlikleri, akran destekli uygulamalar ve metin türüne uygun strateji seçimleri gibi faktörler de etkili strateji öğretiminin bileşenleri arasında yer almaktadır. Özellikle ilkokul düzeyindeki öğrenciler için stratejilerin görsel destekler, örneklemeler ve çoklu okuma etkinlikleri ile pekiştirilmesi; soyut bilişsel işlemlerin somutlaştırılmasına katkı sağlayarak öğrencilerin stratejiyi içselleştirmelerine yardımcı olmaktadır. Bu noktada, öğretmenlerin pedagojik alan bilgisi kadar, strateji öğretimi konusundaki teorik bilgiye de sahip olmaları gerektiği açıktır. Eğitim programlarında stratejik okuma becerilerinin geliştirilmesine yönelik özel içeriklerin ve öğretmen yetiştirme süreçlerine entegre edilen uygulamalı eğitimlerin önemi giderek artmaktadır.

1.2. Güncel Çalışmalar

Kurnaz (2024) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, üstbilişsel okuma stratejileri bilgisi, okur benlik algısı ve okuma zevkinin PISA 2018 okuma performansı üzerindeki yordayıcı rolü, ülkeler arası karşılaştırmalı bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Balcı ve Bilgiç (2024), üstbilişsel okuma stratejilerinin öğrenme güçlüğü tanısı konulan 4. sınıf öğrencilerinin okuma becerilerine etkisini incelemiştir. Çaylıoğlu İşnel ve Benzer (2024) ise, okuma stratejilerinin ortaokul öğrencilerinin okuduğunu anlama düzeyleri ile üst düzey düşünme becerileri üzerindeki etkisini değerlendirmiş ve öğrencilerin bu stratejilerin uygulanmasına ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bulut ve Turan (2024) tarafından yapılan çalışmada ise sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde üstbilişsel okuma stratejilerini kullandırma düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Literatür incelendiğinde, okuma stratejilerine yönelik çalışmaların geçmişte (ör., Başaran, 2013; Bulut, 2016; Özen & Durkan, 2016) olduğu gibi günümüzde de (ör., Gao & Chen, 2025; Ghimire & Mokhtar, 2025; Kosaka & Zhao, 2025) sıklıkla gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu bağlamda, okuma stratejilerine ilişkin araştırmaların hem farklı düzeydeki öğrenci grupları hem de çeşitli değişkenler üzerinden ele alındığı dikkat çekmektedir. Ancak literatürdeki çalışmaların büyük ölçüde belirli bağlamlara (örneğin akademik başarı, bilişsel beceriler) odaklandığı; kültürel, sosyoekonomik ya da duyuşsal faktörlere daha sınırlı yer verdiği görülmektedir. Bu durum, alandaki bilgi birikiminin daha da derinleşmesi için çok boyutlu ve bütüncül yaklaşımların gerekliliğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, geçmişten günümüze uzanan süreçte gerçekleştirilen okuma stratejileri araştırmalarının sistematik ve eleştirel bir perspektifle incelenmesi hem kuramsal katkılar sağlayacak hem de uygulama alanları için yol gösterici olacaktır.

1.3. Araştırmanın Soruları

Okuma stratejileri alanında ilkokul seviyesinde üniversite seviyesine kadar geçmişten günümüze birçok akademik çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmaların bütüncül şekilde incelenmesi hem araştırmacılara hem de uygulayıcılara bir bakış açısı sunacaktır. Bütün bu açıklamalar çerçevesinde “okuma stratejileri” ilgili yayın yapan araştırmacıların atıf alan yayınlara, atıf alan yazarlara, en yüksek frekans ve merkezilik değerlerine sahip kelimelere ve atıf alan kelimelere dikkat etmeleri önerilmektedir; çünkü bu kavramların kısa bir süre sonra sıklıkla karşımıza çıkacağı görülmektedir. Atıf analizi, önemli akademik makaleleri, önde gelen dergileri ve disiplinler arası ortaklıklar ile farklılıkları belirlemeye yardımcı olan bir yöntemdir (Biehl vd.,2006). Ayrıca, belirli bir araştırma alanındaki temel çalışma konularının tarihsel gelişimini

incelemek ve farklı çalışmaların karşılaştırmalı etkilerini değerlendirmek açısından kritik bir araç olarak kabul edilmektedir (Donthu vd.,2021). Atıf analizi, araştırmacılara popüler araştırma konularını, kullanılan yöntemleri ve araştırma eğilimlerini ortaya koyma imkânı sunarken, aynı zamanda temel konuların bileşenlerini daha iyi anlamalarına olanak tanımaktadır (Chen vd.,2021).

“Okuma stratejileri” üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, yayımlanan makaleler, kitaplar ve bildirilerinin değerlendirildiği ulusal ve uluslararası araştırmaların yaygın olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, “okuma stratejileri” alanında güncel bibliyometrik çalışmalara duyulan ihtiyaç dikkat çekmektedir. Bu çalışma, “okuma stratejileri” ile ilgili çalışmaların güncel literatürün bibliyometrik bir perspektifle incelenmesini amaçlamakta olup, eğitimde kullanımına ilişkin çalışmaların bibliyometrik haritasını çıkarmayı hedeflemektedir. Bu çerçevede, aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. “Okuma stratejileri” ile ilgili en etkili yazarlar kimlerdir?
2. “Okuma stratejileri” ile ilgili en etkili üniversiteler ve ülkeler hangileridir?
3. “Okuma stratejileri” ile ilgili atıfların eğitimdeki durumu nedir?
4. “Okuma stratejileri” ile ilgili anahtar kelimeler ve trend konular nelerdir?
5. “Okuma stratejileri” ile ilgili dergisindeki araştırmalarında yazar eşleşmesine göre kümelenmeler nasıl ortaya çıkıyor?

Garfield (2006), bibliyometrik haritalamanın bir alanın tarihini, yapısını, bilgi akışını, dergilerin etkisini ve yayınların uzun vadeli atıf durumunu analiz etme fırsatı sunduğunu vurgulamaktadır. Bibliyometrik haritalama ile birlikte kullanıldığında, belirli bir disiplindeki en üretken yazarları, kurumları ve ülkeleri görselleştirmek ve böylece zaman içindeki literatür üretimindeki eğilimleri belirlemek mümkün olmaktadır. Bu süreç, akademik alanların sıralanması ve genel bir bakış açısı sunulması açısından önemli bir rol oynamaktadır.

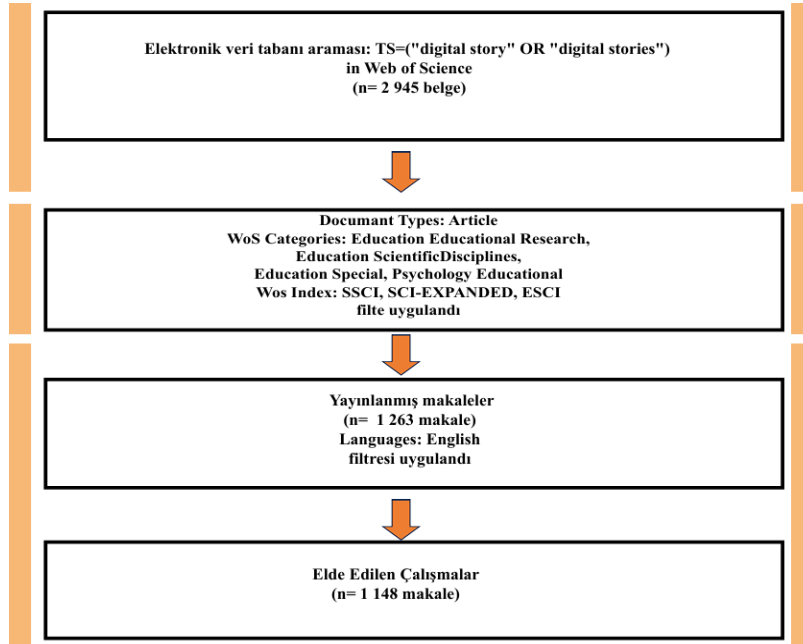
2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada, 'okuma stratejileri' üzerine yapılan çalışmaları analiz etmek için bir dizi analitik yöntem kullanılmıştır. Bu yöntemler arasında yayın ortak atıf analizi, yazar ortak atıf analizi ve kelime sıklığı analizi yer almaktadır. Alandaki çalışmaların ülke, kurum ve zamana göre dağılımına ilişkin tanımlayıcı veriler Web of Science (WoS) veri tabanından elde edilmiştir. Analiz, 'R version 12.0 yazılımı' (R Development Core Team, 2021) ve 'bibliometrix', 'wordcloud' ve 'ggplot2' gibi çeşitli kütüphaneler kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada analiz edilen bibliyometrik verileri elde etmek için 'Web of Science (WoS)' veri tabanı kullanılmıştır. WoS, taradığı yayınların geniş kapsamı ve çeşitliliği nedeniyle dünyanın önde gelen akademik veri tabanlarından biri olarak kabul edilmektedir (Pranckutė, 2021). Ayrıca, taradığı yayınları ülkelere, bilimsel alanlara ve dergilere göre sınıflandırarak bibliyometrik verilerin kapsamlı bir dağılımını sağlamaktadır. Temel istatistiksel verileri sağlayarak, veri analizi yapan araştırmacılar için önemli bir kaynak işlevi gördüğünü belirtmek önemlidir. Şekil 1'de gösterildiği gibi, 'okuma stratejileri' ile ilgili veriler Mart 2025 itibarıyla Web of Science (WoS) veri tabanından alınmıştır. Elektronik veri tabanı taraması aşağıdaki anahtar kelimeler kullanılarak gerçekleştirilmiştir: TS= (“reading strategy” OR “okuma stratejileri”) toplam 2945 belge elde edilmiştir. Daha sonra Belge Türleri: Bu makaleye atanan WoS kategorileri Eğitim ve Eğitim Araştırmaları, Eğitim Bilimsel Disiplinler, Eğitim Psikolojisi, Eğitim Özel'dir. Kullanılan WoS indeksi SSCI, SCI-EXPANDED ve ESCI'dir. Filtre uygulamasının ardından 1263 makale elde edilmiştir. Daha sonra İngilizce makaleler için bir filtre uygulanmış ve 1148 makale elde edilmiştir.

Şekil 1. Veri Belirleme Aşamaları

R'deki analiz sürecinde, 'erken dönem makaleler, bildirimler, geri çekilen yayınlar' hariç tutulmuş ve geriye değerlendirilecek 1096 makale kalmıştır. WoS, BibTeX formatında 500'e kadar sonucun alınmasına izin verdiği için meta veri seti üç ayrı BibTeX dosyasından oluşmaktadır. Bu dosyalar daha sonra aşağıdaki metodoloji kullanılarak tek bir dosyada birleştirilmiştir: Visual Studio Code Editor. Tablo 1, ulaşılan çalışmalara ilişkin tanımlayıcı verilerin kapsamlı bir özetini sunmaktadır:

Tablo 1. Elde Edilen Çalışmaların Tanımlayıcı Verileri

Betimsel Veriler	Sonuçları
Zaman aralığı	1973:2025
Kaynak	273
Evrak	1 069
Yıllık ortalama yayın sayısı	20.55
Doküman başına ortalama atıf sayısı	17.15
Toplam başvurular	34 106
Anahtar Kelimeler Artı (ID)	1 139
Yazarın Anahtar Kelimeleri (DE)	2 311
Yazar	2 373
Tek yazarlı belgelerin yazarları	262
Çok yazarlı belgelerin yazarları	2 111
Çok yazarlı belgeler	786
Tek yazarlı dokümanlar	283
Doküman Başına Ortak Yazarlar	2.56
Uluslararası ortak yazarlıklar	% 8.88

Tablo 1'i incelediğimizde, 1973-2025 yılları arasında "okuma stratejileri" ile ilgili 273 kaynaktan 1069 makalenin yayımlandığını görüyoruz. Yılda ortalama 20.55 makale yayınlanmaktadır. Bu makaleler için belge başına ortalama atıf sayısı 17.15'dir. Bu makaleler için kaynakça sayısı toplamda 34106'dur. Bu makaleler için Keywords Plus sayısı 1139 iken Author's Keywords sayısı 2311 olarak belirlenmiştir. Tek yazarlı dokümanların yazar sayısı 262'dir. Çok yazarlı dokümanların yazar sayısı 2111'dir. Tek yazarlı dokümanların sayısı ise 283 iken çok yazarlı makale sayısı ise 786'dır. Makale başına düşen ortak yazar sayısı 2,56'dır. Uluslararası ortak yazarlıklar %8.88 olarak görülmüştür.

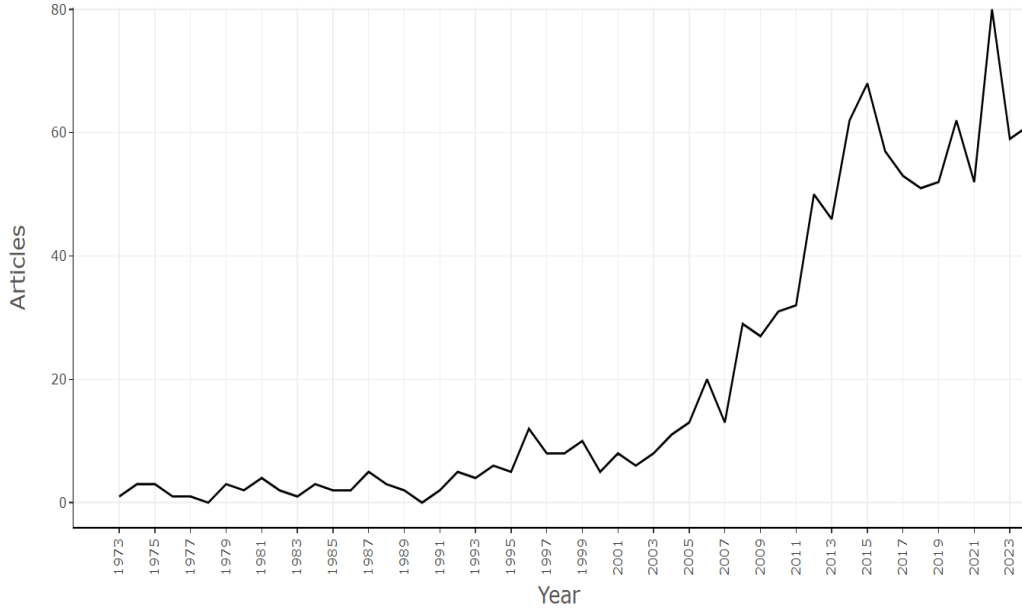
2.3. Veri Analizi

Çalışmaya dahil edilen makalelerden elde edilen meta veriler ve bibliyometrik verilere dayalı görselleştirme yaklaşımları kullanılarak matematiksel korelasyonlara dayalı örüntüler belirlenmiştir. Meta veri koleksiyonu kullanılarak, R Studio yazılımı ve bibliyometrik paketi ile ortak yazarlık, bibliyografik bağlantı, anahtar kelime ortak oluşumu ve atıf analizleri gerçekleştirilmiştir. Daha anlamlı haritalar ortaya çıkarmak için eşik (daha anlamlı haritalar oluşturmak için seçilen sınır değer) kullanılmıştır. Unsurlar (yayın, dergi, yazar, vb.) arasındaki ilişki, bibliyografik bağlantıda paylaştıkları kaynak sayısına göre belirlenir. Başka bir deyişle, aynı yayına iki ayrı kaynaktan atıfta bulunulması bibliyografik eşleşme olarak

adlandırılır. Anahtar kelime eş-oluşum analizi, çalışma alanının zaman içindeki evrimini gösterir (Donthu vd., 2021). Çeşitli disiplinlerdeki sıcak noktaları tespit etmek için kullanışlı bir araçtır (Ahmi, 2022).

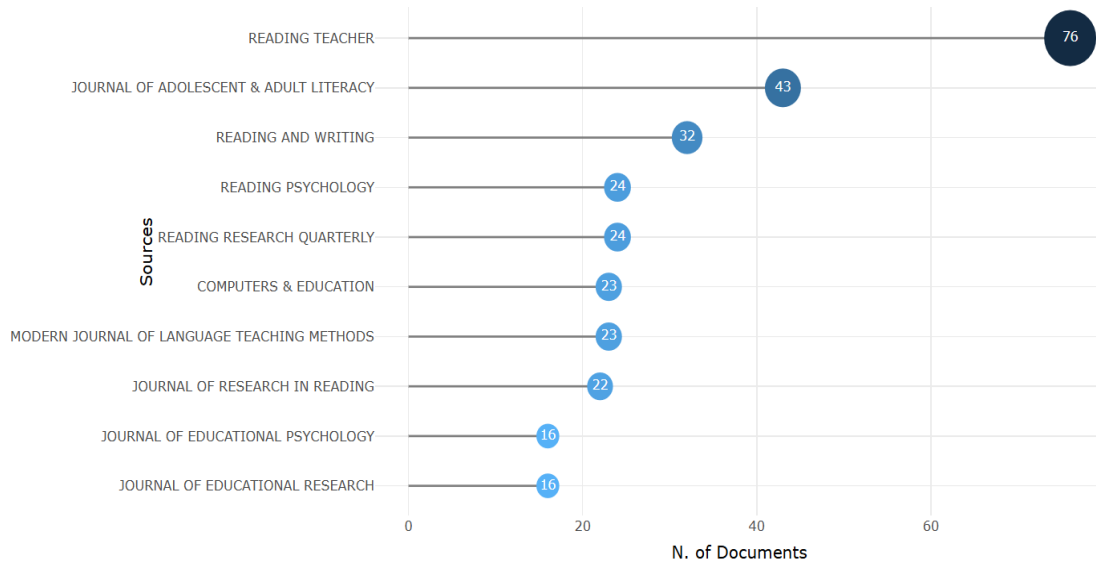
3. BULGULAR

Çalışmaya ilişkin yıllık bilimsel üretim Şekil 2'de görülebilir. Şekil 2 incelendiğinde 1973 yılından 2000 yılı dahil olmak üzere ortalama “okuma stratejileri” ile ilgili 3.67 makale olduğu; 2001 yılından 2014 yılına kadar bu ortalamasının 25.42’ye çıktığı görülmektedir. 2015 yılından 2025 yılına kadar yayın ortalamasının 59.50’ye çıktığı tespit edilmiştir. Özellikle 2022 yılında 80 makaleyle çalışmalar zirve yapmıştır. Çalışmaya ilişkin yıllara göre atf sayısı Şekil 3’de görülebilir.

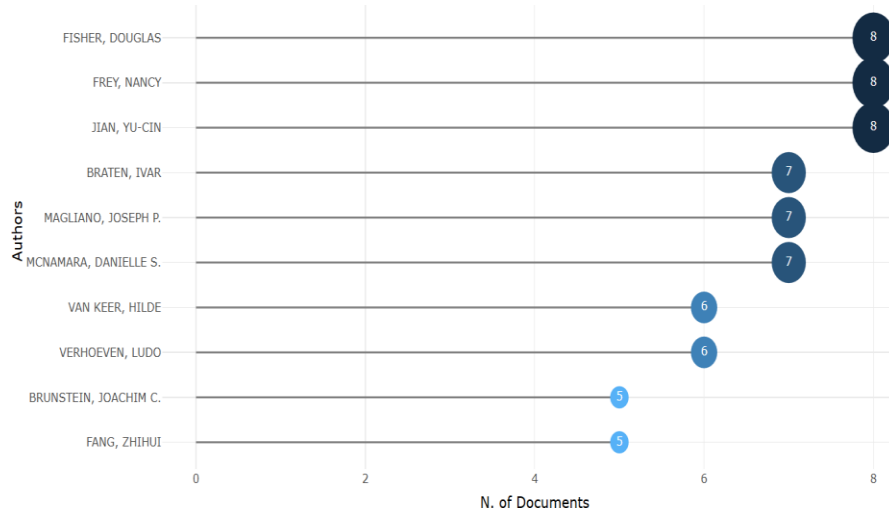
Şekil 2. Yıllık Bilimsel Üretim

Web of Science veri tabanında “okuma stratejileri” ile ilgili yayın yapan 273 kaynağa rastlanmıştır. Dergide en çok yayın yapan 10 kaynak Şekil 3’te verilmiştir. Şekil 3 incelendiğinde 76 çalışmayla Reading Teacher ilk sırada yer almaktadır. Journal of Adolescent & Adult Literacy 43 çalışmayla ikinci sırada yer alırken Reading and Writing 32 çalışmayla üçüncü sırada bulunmaktadır.

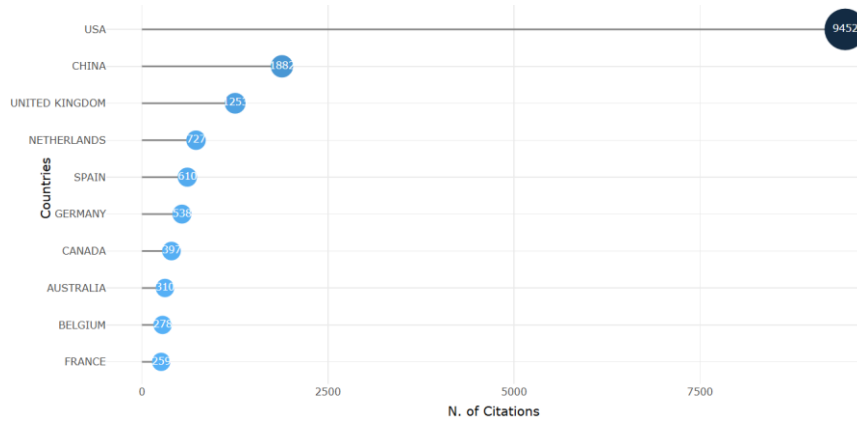
Şekil 3. En çok Makaleye Sahip İlk 10 Dergi

Web of Science veri tabanında “okuma stratejileri” ile ilgili yayın yapan 2373 araştırmacıya rastlanmıştır. Dergide en çok yayın yapan 10 yazar Şekil 4’te verilmiştir. Şekil 4 incelendiğinde 8 çalışmayla Fisher, Douglas; rey, Nancy; Jian, Yu-Cin ilk sırada yer almaktadır. Braten, Ivar; Magliano, Joseph P; cnamara, Danielle S. 7 çalışmayla ikinci sırada yer alırken Van Keer, Hilde; Verhoeven, Ludo 6 çalışmayla üçüncü sırada bulunmaktadır.

Şekil 4. En Etkili 10 Yazar

“Okuma stratejileri” ile ilgili yayınlanan makalelerin atıf sayılarının ülkelere göre dağılımı Şekil 5’te verilmiştir. Şekil 5 incelendiğinde ilk 10 sıradaki ülkeler görülmektedir. 9452 atıfla USA birinci sırada yer almaktadır. 1182 atıfla China ikinci sırada yer alırken 1253 atıfla United Kingdom yer almıştır.

Şekil 5. En çok Makaleye Sahip İlk 10 ülke

“Okuma stratejileri” ile ilgili yayınlanan makalelerle ilgili en çok küresel atıf yapılan makaleler Tablo 2’te verilmiştir. İlk sırada 524 atıfla Bernard R. Robin tarafından 2008 yılında yapılan “*Digital Storytelling: A Powerful Technology Tool for the 21st Century Classroom.*” adlı makale yer almaktadır. İkinci sırada 332 atıfla Sadik, A tarafından 2008 yılında yapılan “*Digital storytelling: a meaningful technology-integrated approach for engaged student learning*” adlı makale yer almaktadır. Üçüncü sırada ise 328 atıfla Yang, Y. T. C., & Wu, W. C. I. tarafından 2012 yılında yapılan “*Digital storytelling for enhancing student academic achievement, critical thinking, and learning motivation: A year-long experimental study*” adlı çalışma yer almaktadır.

Tablo 2 En çok küresel alıntı yapılan belgeler

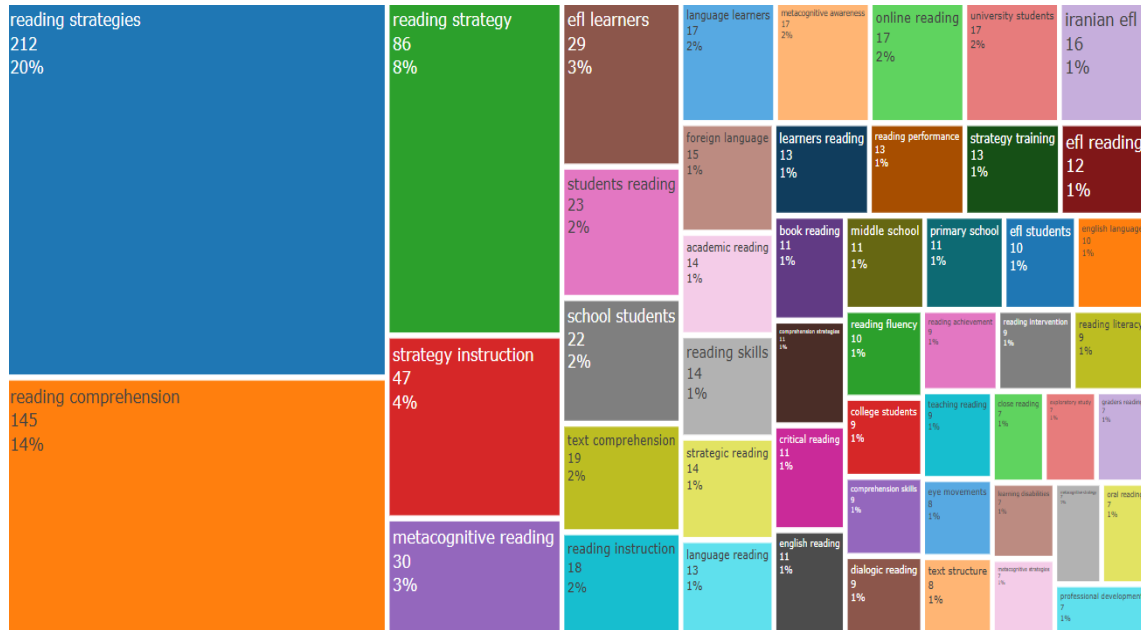
Belge	DOI	Toplam Atıf Sayısı
Cain K, 1999, Read Writ	10.1023/A:1008084120205	429
Mokhtari K, 2002, J Educ Psychol	10.1037//0022-0663.94.2.249	422
Guthrie Jt, 2004, J Educ Psychol	10.1037/0022-0663.96.3.403	384
Mcnamara Ds, 2004, Discourse Process	10.1207/s15326950dp3801_1	312
Afflerbach P, 2008, Read Teach	10.1598/RT.61.5.1	289
Mayer Re, 2009,	10.1016/j.cedpsych.2008.04.002	268
Jimenez Rt, 1996, Read Res Quart	10.1598/RRQ.31.1.5	260
Wigfield A, 2008, Psychol Schools	10.1002/pits.20307	208
Maghano Jp, 1999, J Educ Psychol	10.1037/0022-0663.91.4.615	188
Paris Sg, 1984, Child Dev	10.2307/1129781	177
Casalis S, 2004, Ann Dyslexia	10.1007/s11881-004-0006-z	155
Duffy Gg, 1987, Read Res Quart	10.2307/747973	152
Cromley Jg, 2010, J Educ Psychol	10.1037/a0019452	148
Spörer N, 2009, Learn Instr	10.1016/j.learninstruc.2008.05.003	143
Guthrie Jt, 2013, Read Res Quart	10.1002/rrq.035	142
Lau Kl, 2003, J Res Read	10.1111/1467-9817.00195	141

“Okuma stratejileri” ile ilgili yayınlanan makalelerden anahtar kelimelere göre elde edilen kelime bulutu Şekil 6’da verilmiştir. Şekil 6 incelendiğinde technology (59), education (56), literacy (37), learning-motivation (33), students (31), language (30), english (28), stories (27), knowledge (22) ve science (22) en çok yer alan kelimelerdir.

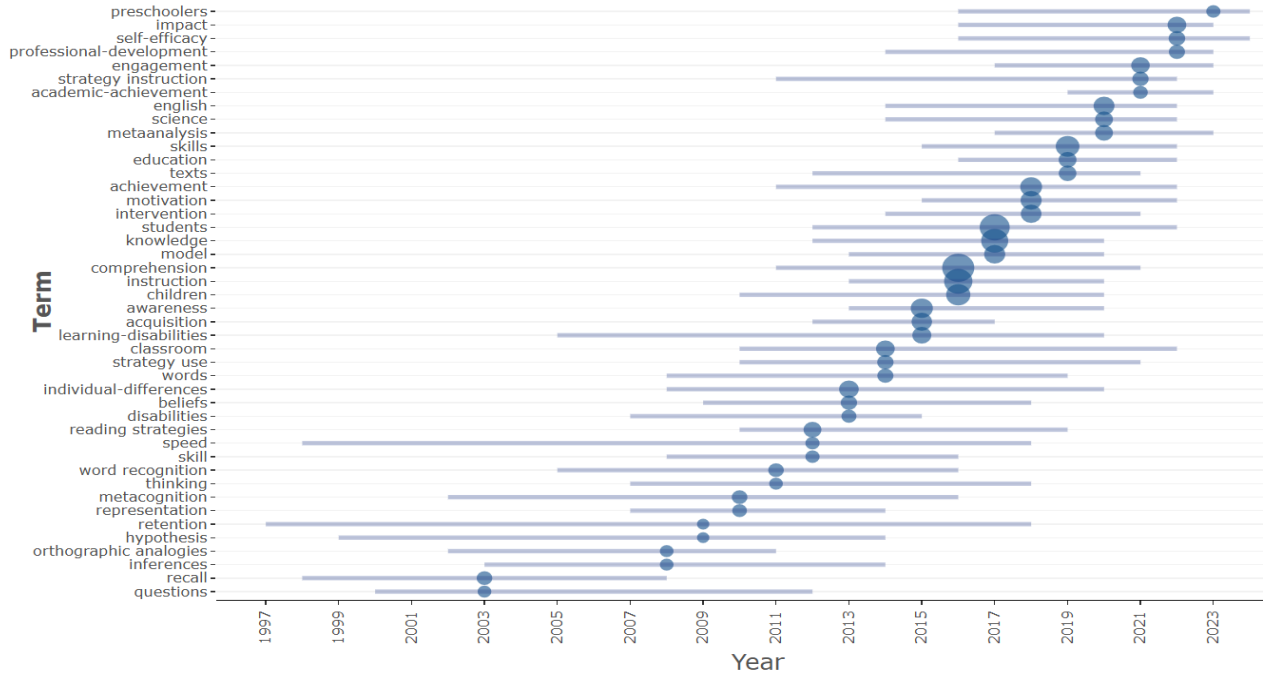
Şekil 6. WordCloud (anahtar kelimeler)

“Okuma stratejileri” ile ilgili yayınlanan makalelerden elde edilen başlıklara göre elde edilen TreeMap Şekil 7’de verilmiştir. Şekil 7 incelendiğinde %28’lik oranla “reading strategy/strategies” ilk sırada yer almıştır. İkinci sırada %14’lük oranla “reading comprehension” yer alırken üçüncü sırada %4’lük oranla “strategy instruction” yer almaktadır.

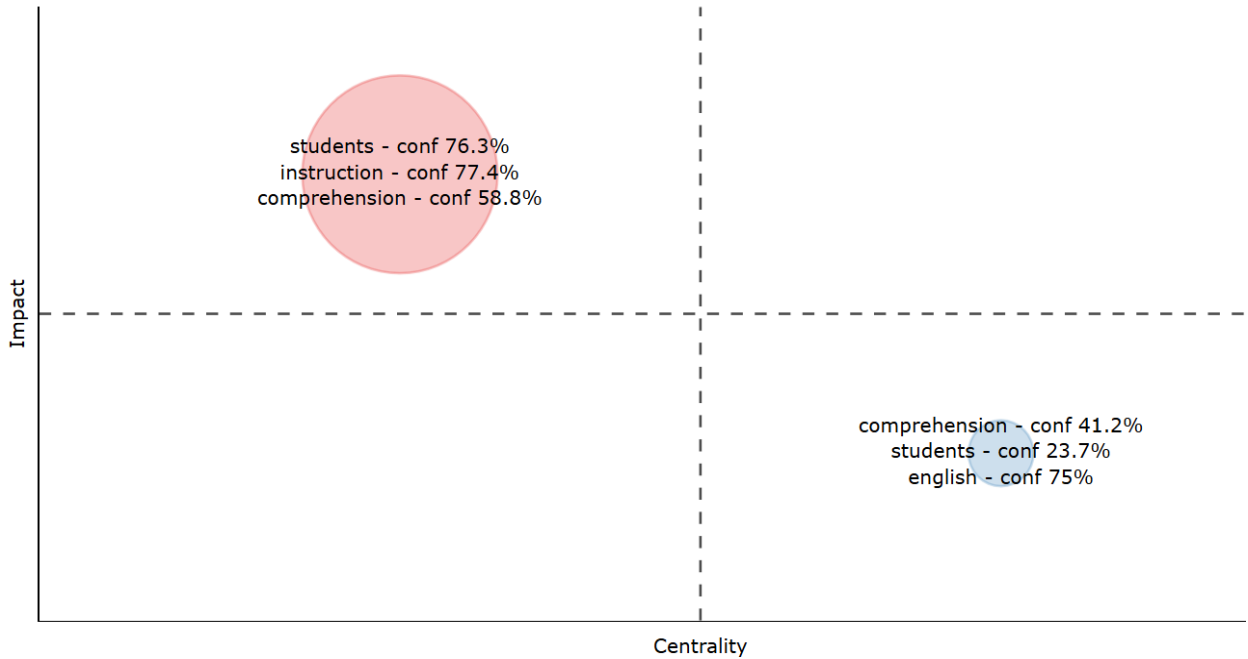
Şekil 7. TreeMap (başlık)

“Okuma stratejileri” ile ilgili yayınlanan makalelerin yıllar içinde anahtar kelimelere göre Trend Konuları Şekil 8’de verilmiştir. Şekil 8 incelendiğinde 1997-2010 yılları arasında children (82), individual-differences (35), learning-disabilities (30), classroom (28) ve okuma stratejileri (22) Trend Konular arasında yer almıştır. 2011-2025 yılları arasında ise comprehension (218), students (175), instruction (144), knowledge (123), skills (75) ve awareness (57) Trend Konular arasında yer almıştır.

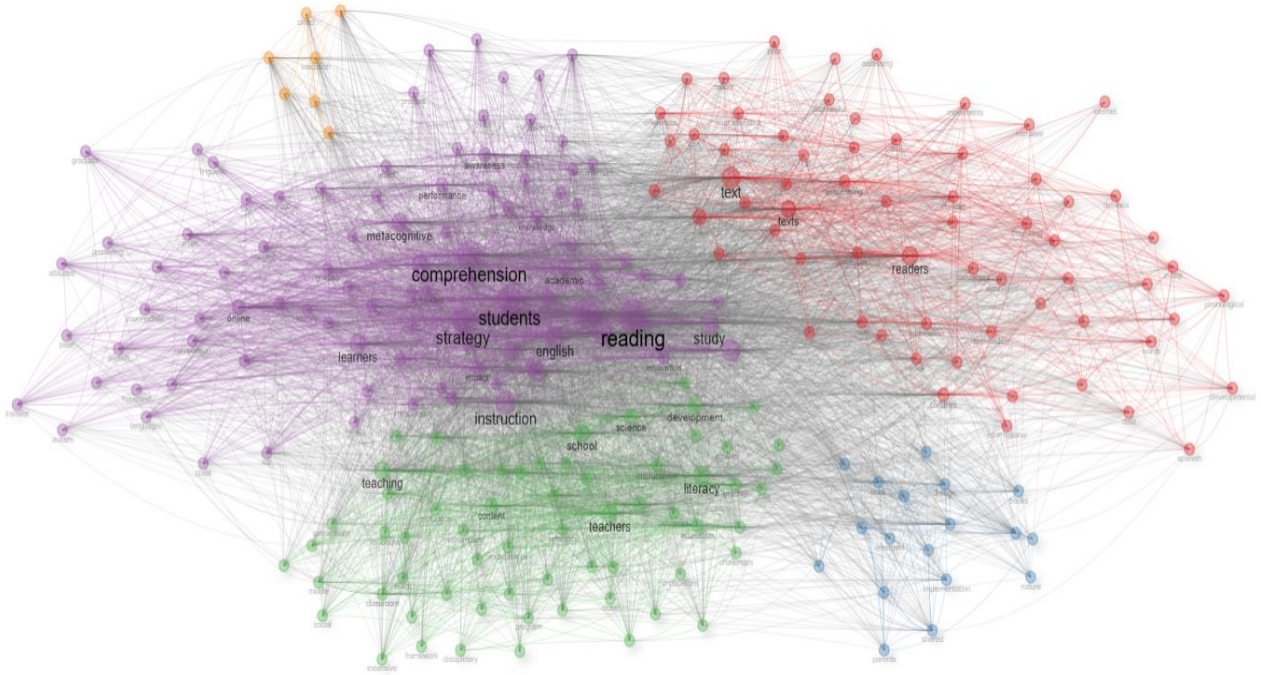
Şekil 8. Trend Konular (anahtar kelimeler)

“Okuma stratejileri” ile ilgili yayınlanan makalelerin yıllar içinde dokümanlara göre kümelenmesi incelenmiş ve Şekil 9’da verilmiştir. Şekil 9 incelendiğinde iki adet kümelenme olduğu anlaşılmaktadır. Birinci grupta “students- conf 76.3% instruction- conf 77.4% comprehension- conf 58.8%” vardır. İkinci grupta “comprehension- conf 41.2% students- conf 23.7% english- conf 75%” vardır.

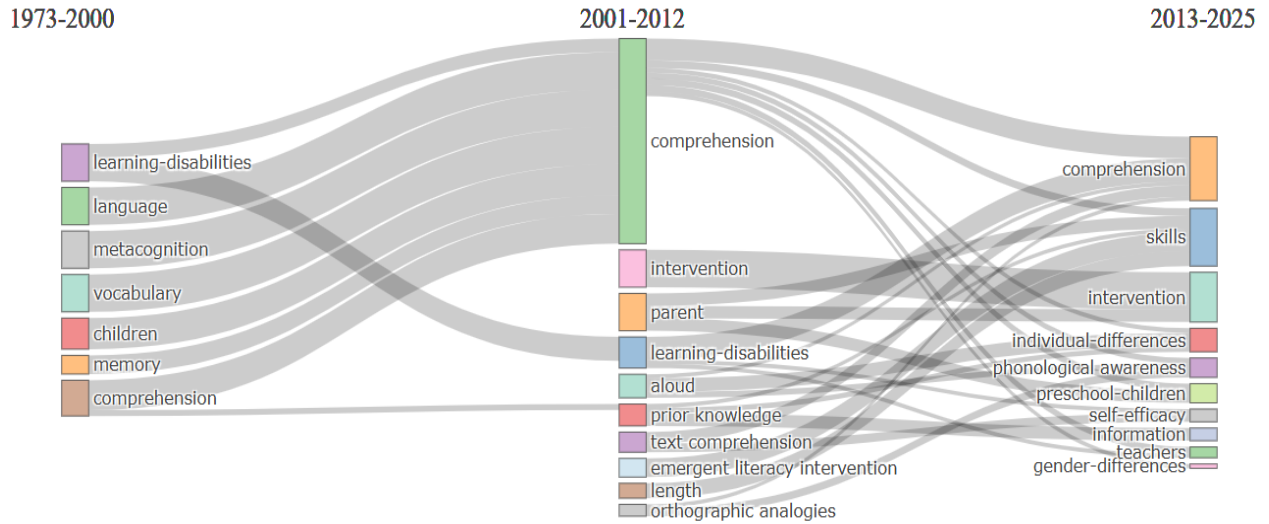
Şekil 9. Belgelere göre kümelenme

“Okuma stratejileri” ile ilgili yayınlanan makalelerin yıllar içinde *anahtar kelimelere* göre oluşturduğu Birlikte Oluşum Ağı incelenmiş ve Şekil 10’da verilmiştir. Şekil 10 incelendiğinde “comprehension, students, knowledge, instruction” kelimeleri birlikte ağ oluşturmuştur. Benzer şekilde “literacy, language, skills, children, learning-disabilities” kelimeleri birlikte ağ oluştururken “motivation, impact, classroom, fluency, achievement, outcomes” kelimeleri birlikte oluşturmuştur. Ayrıca “okuma stratejileri, prior knowledge, working-memory, information, memory, texts, individual-differences” kelimeleri birlikte oluşturmuştur.

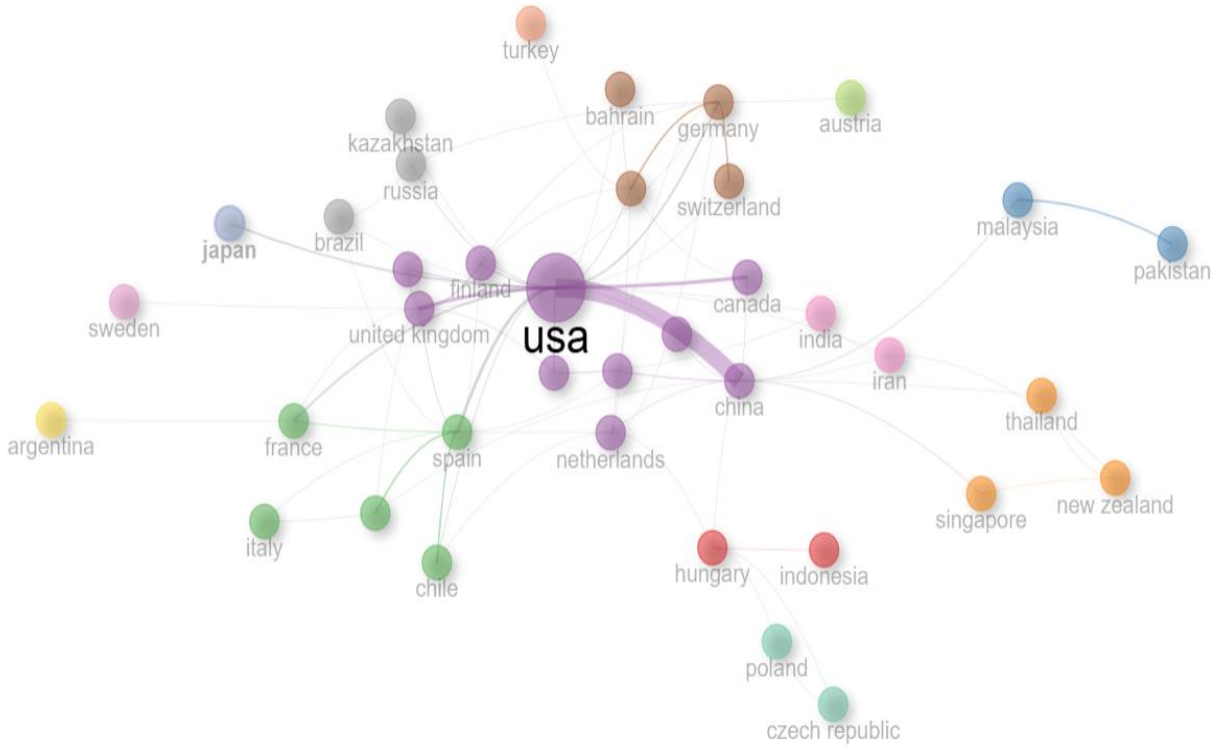
Şekil 12. Başlıklara Göre Tematik Harita

“Okuma stratejileri” ile ilgili yayınlanan makalelerin yıllar içinde *anahtar kelimelere* göre oluşturduğu Thematic Evolution incelenmiş ve Şekil 13’te verilmiştir. Şekil 13 incelendiğinde 1973-2000 yılları arasında “learning-disabilities, language, metacognition, vocabulary, children, memory, comprehension” anahtar kelimeleri ön plana çıkmıştır. 2001-2012 yılları arasında “comprehension, intervention, parent, learning-disabilities, aloud, prior knowledge, text comprehension, emergent literacy intervention, length, orthographic analogies” anahtar kelimeleri ön plana çıkmıştır. 2013-2025 yılları arasında ise “comprehension, skills, intervention, individual-differences, phonological awareness, preschool-children, self-efficacy, information, teachers, gender-differences” anahtar kelimeleri ön plana çıkmıştır.

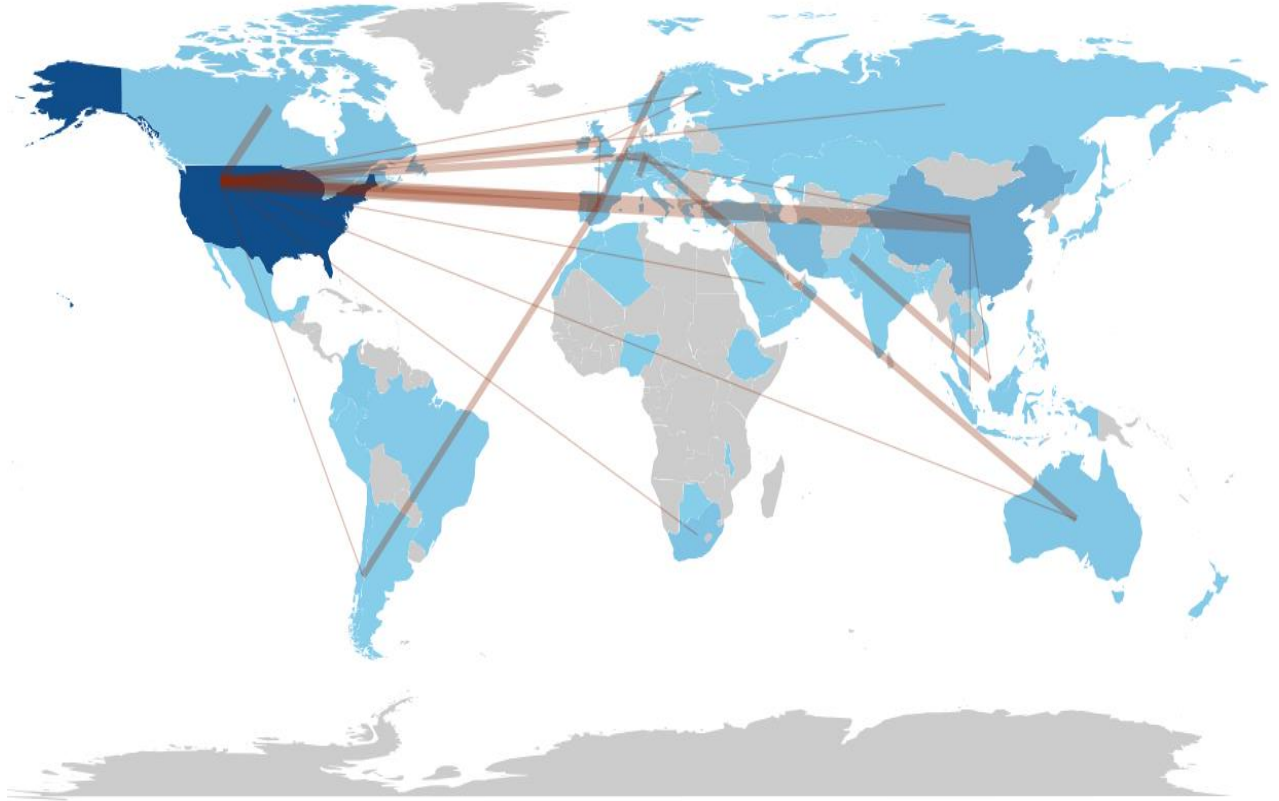
Şekil 13. Anahtar Kelimelere Göre Tematik Evrim

“Okuma stratejileri” ile ilgili yayınlanan makalelerin yıllar içinde oluşturduğu ortak atıf ağları *dokümanlara* göre analiz edilmiş ve Şekil 14’te sunulmuştur. Şekil 14 incelendiğinde dokümanlara göre ortak atıf ağları aşağıdaki gibidir: Robin Br 2008 (cluster = 3; betweenness = 192.132; closeness = 0.014; pagerank = 0.069); Sadık A 2008 (cluster = 1; betweenness = 84.519; closeness = 0.014; pagerank = 0.052); Lambert J. 2013 (cluster = 1; betweenness = 20.797; closeness = 0.014; pagerank = 0.023); Robin B. 2006 (cluster = 1; betweenness = 37.956; closeness = 0.014; pagerank = 0.035).

Şekil 16. Ülkelerin İş Birliği Ağı

Yıllar içinde “okuma stratejileri” ilgili yayın yapan ülkeler tarafından oluşturulan iş birliği dünya haritası üzerinde bir analiz yapılmıştır (Şekil 17). Analiz sonucunda USA-China (9), USA-Canada (4), USA-Spain (4), USA-United Kingdom (4) ve Germany-Australia (3) arasında iş birliği ilişkileri tespit edilmiştir.

Şekil 17. Ülkelerin İş Birliği Dünya Haritası

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada WoS veri tabanında 2005 yılından beri yayınlanan “okuma stratejileri” ile ilgili yayınlanan 1069 makalenin bibliyometrik analizi yapılmıştır ve elde edilen sonuçlar tüm yönleriyle sunulmuştur. 1973-2025 yılları arasında “okuma stratejileri” ile ilgili 273 kaynaktan 1069 makalenin yayımlandığını görüyoruz. Yılda ortalama 20.55 makale yayınlanmaktadır. Bu makaleler için belge başına ortalama atıf sayısı 17.15’dir. Bu makaleler için kaynakça sayısı toplamda 34106’dur. Bu makaleler için Keywords Plus sayısı 1139 iken Author's Keywords sayısı 2311 olarak belirlenmiştir. Tek yazarlı dokümanların yazar sayısı 262’dir. Çok yazarlı dokümanların yazar sayısı 2111’dir. Tek yazarlı dokümanların sayısı ise 283 iken çok yazarlı makale sayısı ise 786’dır. Makale başına düşen ortak yazar sayısı 2,56’dır. Uluslararası ortak yazarlıklar %8.88 olarak görülmüştür.

“Okuma stratejileri” kavramı üzerine yapılan akademik çalışmaların yıllara göre dağılımı incelendiğinde, konunun zaman içinde giderek artan bir ilgi gördüğü dikkat çekmektedir. 1973 yılından 2000 yılına kadar olan dönemde, bu alanda yayımlanan yıllık makale sayısının ortalama 3.67 olduğu görülmektedir. Ancak 2001–2014 yılları arasında bu ortalamanın yaklaşık yedi kat artarak 25.42’ye yükseldiği tespit edilmiştir. 2015–2025 dönemine gelindiğinde ise, yıllık yayın ortalamasının 59.50’ye ulaştığı ve araştırmacıların bu alana yönelik ilgisinin kayda değer biçimde arttığı gözlemlenmektedir. Özellikle 2022 yılı, yayımlanan 80 makale ile bu alandaki akademik üretimin en yoğun olduğu yıl olarak öne çıkmaktadır. Bu artış, okuma stratejileri konusunun eğitim bilimleri, yabancı dil öğretimi ve bilişsel psikoloji gibi disiplinlerde giderek daha fazla önem kazandığını ve araştırmacılar tarafından farklı boyutlarıyla ele alındığını göstermektedir.

Bu eğilim, yalnızca sayısal artışla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda okuma stratejilerinin çok yönlü biçimde ele alınmasını da beraberinde getirmektedir. Son yıllarda yapılan çalışmalar, strateji kullanımının öğrenci başarısı üzerindeki etkilerini incelemenin yanı sıra, öğretmen eğitimi, dijital okuryazarlık, bireysel farklılıklar ve kültürel bağlam gibi değişkenlerle ilişkili olarak daha kapsamlı analizler sunmaktadır. Özellikle teknoloji destekli öğrenme ortamlarında strateji öğretiminin nasıl yapılandırılması gerektiğine yönelik araştırmalar, alana yeni bir perspektif kazandırmaktadır (Bakla, 2021; Huang & Liaw, 2018). Ayrıca, okuma stratejilerine yönelik araştırmalar yalnızca İngilizce öğretimiyle sınırlı kalmamakta; farklı dillerde ve çok dilli öğrenme ortamlarında strateji kullanımının etkililiği üzerine de odaklanmaktadır. Bu durum, konunun evrensel bir akademik değer kazandığını ve küresel ölçekte karşılaştırmalı çalışmaların önem kazandığını göstermektedir. Nitekim sistematik derlemeler ve meta-analizler de okuma stratejilerinin akademik başarı, bilişsel gelişim ve metabilşsel farkındalık üzerindeki etkilerine dair güçlü kanıtlar sunmaktadır (Zhang vd.,2020). Bu doğrultuda, önümüzdeki yıllarda yapılacak çalışmaların; strateji öğretiminin erken çocukluktan yükseköğretime kadar olan süreçte nasıl geliştirilebileceği, farklı öğrenme profillerine sahip öğrenciler için hangi stratejilerin daha etkili olduğu ve dijital okuma bağlamında stratejik okur-yazarlığın nasıl desteklenebileceği gibi sorulara odaklanması beklenmektedir.

21.yüzyıl öğrenme ortamlarında dijital teknolojilerin hızla yaygınlaşması, geleneksel okuma stratejilerinin yeniden tanımlanmasını ve teknolojiyle uyumlu hâle getirilmesini gerekli kılmıştır. Öğrencilerin dijital metinlerle daha sık karşılaştığı günümüzde, etkili okuma becerilerinin geliştirilmesi yalnızca basılı materyallere değil, aynı zamanda hipermetinler, çoklu ortam içerikleri ve etkileşimli dijital platformlar üzerinde stratejik okuma yapabilme yetkinliğine de bağlıdır (Leu vd.,2013). Teknoloji destekli okuma stratejileri, bilişsel ve üstbilişsel becerilerin dijital araçlar yoluyla desteklenmesi anlamına gelir. Örneğin, dijital okuma platformlarında yer alan vurgulama araçları, not alma alanları, sözlük entegreleri, hiperlinkler ve özelleştirilebilir ekran seçenekleri, öğrencilerin dikkatini odaklama, anlamayı izleme ve gerektiğinde strateji değiştirme becerilerini desteklemektedir (Coiro, 2009). Ayrıca, öğretmenlerin teknolojiyi strateji öğretiminde bilinçli şekilde kullanmaları, öğrencilere hem okuma stratejilerini hem de bu stratejileri dijital ortama nasıl adapte edebileceklerini modellemeleri açısından önemlidir. Örneğin, “think-aloud” tekniği, ekran kaydı ve sesli açıklama araçları ile dijital ortamlarda kolayca uygulanabilmekte; bu da öğrencilere düşünme süreçlerini gözleme fırsatı sunmaktadır (Miller & Bartlett, 2012). E-öğrenme platformları ve okuma uygulamaları da kişiselleştirilmiş strateji kullanımını teşvik etmektedir. Öğrenciler kendi hızlarında ilerleyerek geri bildirim alabilmekte ve farklı türde stratejilerle tanışabilmektedirler. Bu durum, özellikle üstbilişsel stratejilerin geliştirilmesinde önemli bir avantaj sağlamaktadır (Zhang & Duke, 2011). Ancak, dijital ortamda strateji kullanımının etkili olabilmesi için dijital okuryazarlık becerilerinin de öğrencilerde geliştirilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin yalnızca teknoloji kullanıcısı değil, aynı zamanda eleştirel, seçici ve stratejik dijital okuyucular olmaları hedeflenmelidir. Bu nedenle, okuma eğitiminin dijital boyutuna yönelik öğretmen eğitimi, teknolojiye entegrasyon sürecinin başarısı açısından kritik önemdedir.

Özetle, bu çalışmada geçmişten günümüze “okuma stratejileri” konusundaki akademik çalışmalar bütüncül bir perspektifle ele alınmış; kavramsal tanımlar, teorik yaklaşımlar, sınıflandırmalar ve güncel eğilimler çerçevesinde kapsamlı bir değerlendirme sunulmuştur. Elde edilen bulgular, ilgili literatür ışığında tartışılmış ve alan yazındaki eğilimlerle karşılaştırılmıştır. Bu çalışmanın, ilerleyen dönemlerde yapılacak araştırmalara hem kuramsal bir temel oluşturması hem de özellikle eğitim uygulamaları bağlamında yeni araştırma sorularına zemin hazırlaması beklenmektedir. Ayrıca öğretmen eğitimi, dijital okuryazarlık, çokdilli öğrenme ortamlarında strateji kullanımı ve teknolojik araçların entegrasyonu gibi alt başlıklarda derinlemesine çalışmalar yürütülmesine katkı sunabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda, çalışmanın aşağıdaki açılardan gelecekteki araştırmalara katkı sunması beklenmektedir:

- Öğretmen eğitimi bağlamında, öğretmen adaylarının okuma stratejileri konusunda teorik bilgi ve uygulama becerileri bakımından desteklenmesine yönelik araştırmalar yapılabilir.
- Dijital okuryazarlık çerçevesinde, teknoloji destekli strateji öğretimi uygulamalarının öğrenci başarısı üzerindeki etkileri derinlemesine incelenebilir.
- Erken yaş grupları için geliştirilen okuma stratejisi programlarının etkililiği, uzun vadeli izleme çalışmalarıyla değerlendirilebilir.
- Çokdilli öğrenme ortamlarında strateji kullanımının kültürel ve dilsel farklılıklarla ilişkisi karşılaştırmalı araştırmalarla ele alınabilir.
- Yapay zekâ ve eğitim teknolojileri alanındaki gelişmeler ışığında, kişiselleştirilmiş strateji öğretimi uygulamaları geliştirilebilir.

Sonuç olarak, okuma stratejileri yalnızca akademik başarıya katkı sunmakla kalmayıp; bireyin eleştirel düşünme, problem çözme ve bilgiyle etkileşim kurma kapasitesini artıran çok yönlü beceriler bütünüdür. Bu nedenle hem kuramsal hem de uygulamalı düzeyde bu alana yönelik çalışmaların sürdürülebilir biçimde desteklenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmi, A. (2022). Bibliometric Analysis using R for Non-Coders: A practical handbook in conducting bibliometric analysis studies using Biblioshiny for Bibliometrix R package.
- Afflerbach, P., Pearson, P. D., & Paris, S. G. (2008). Clarifying differences between reading skills and okuma stratejileri. *The reading teacher*, 61(5), 364-373. [doi:10.1598/RT.61.5.1](https://doi.org/10.1598/RT.61.5.1)
- Akyol, H. (2011). Türkçe Öğretim Yöntemleri (4. Bs), Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akyol, H., & Ulusoy, M. (2010). Pre-service teachers' use of okuma stratejileri in their own reading and future classrooms. *Teaching and Teacher Education*, 26, 878-884. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2009.10.026>
- Allen, S. (2003). An analytic comparison of three models of reading strategy instruction. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 41, 319-338. <http://dx.doi.org/10.1515/iral.2003.015>
- Biehl, M., Kim, H., & Wade, M. (2006). Relationships among the academic business disciplines: A multi-method citation analysis. *Omega*, 34(4), 359-371. <https://doi.org/10.1016/j.omega.2004.12.002>
- Bakla, A. (2021). Review of an Analysis of Two Decades of Educational Technology Publications: Who, What and Where: Book Review.
- Balcı, E., & Bilgiç, N. (2024). Üstbilişsel okuma stratejileri öğretiminin öğrenme güçlüğü çeken 4.sınıf öğrencisinin okuma becerisine etkisi: Bir durum çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 13(4), 1482-1497. <https://doi.org/10.7884/teke.1514638>
- Barnett, M. A. (1988). Teaching okuma stratejileri: How methodology affects language course articulation. *Foreign Language Annals*, 21(2), 109-119.
- Başaran, M. (2013). 4. sınıf öğrencilerinin üstbilişsel okuma stratejilerini kullanma durumları ve bu stratejilerle okuduğunu anlama arasındaki ilişki. *Journal of Turkish Studies*, 8(8). <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5502>
- Block, C. C., & Pressley, M. (2002). *Comprehension instruction: Research-based practices*. Guilford.

- Bulut, A. (2016). Ortaokul öğrencilerinin okuma stratejileri bilişsel farkındalık düzeyleri. *Turkish Studies (Elektronik)*, 11(3), 625-644. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9319>
- Bulut, İ., & Turan, C. (2024). Sınıf öğretmenlerinin türkçe dersinde üstbilişsel okuma stratejilerini kullandırma düzeylerinin değerlendirilmesi. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 47-65. <https://doi.org/10.53506/egitim.1457921>
- Calfee, R. C., & Patrick, C. L. (1995). *Teach your children well: bringing K-12 education into the 21st century*. Stanford Alumni Association.
- Chen, M. R. A., Hwang, G. J., Majumdar, R., Toyokawa, Y., & Ogata, H. (2021). Research trends in the use of E-books in English as a foreign language (EFL) education from 2011 to 2020: A bibliometric and content analysis. *Interactive Learning Environments*, 1-17. <https://doi.org/10.1080/10494820.2021.1888755>
- Coiro, J. (2009). Promising practices for supporting adolescents' online literacy development. *Promoting literacy with adolescent learners: Research-based practices*, 442-471.
- Coltheart, M. (2005). Analysing developmental disorders of reading. *Advances in Speech Language Pathology*, 7(2), 49-57. <https://doi.org/10.1080/14417040500125236>
- Çaylıoğlu İşnel, N., & Benzer, A. (2024). Okuma Stratejilerinin Üst Düzey Düşünme Becerileri ile Okuduğunu Anlama Üzerine Etkisi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 12(2), 13-37.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070>
- Duffy, G. G., Roehler, L. R., Sivan, E., Rackliffe, G., Book, C., Meloth, M. S., ... & Bassiri, D. (1987). Effects of explaining the reasoning associated with using okuma stratejileri. *Reading Research Quarterly*, 347-368. <https://www.jstor.org/stable/747973>
- Farrell, T. S. (2001). Teaching okuma stratejileri: 'It takes time!'. <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/server/api/core/bitstreams/28216d5f-678e-4d98-a7f4-d303d336d90d/content>
- Gao, D., & Chen, X. Y. (2025). Joy or instruction? A PISA 2018-based study of the mediating mechanisms by which preschool family reading activity influences reading literacy during adolescence. *Metacognition and Learning*, 20(1), 1-27. <https://doi.org/10.1007/s11409-024-09408-8>
- Garfield, E. (2006). Commentary: Fifty years of citation indexing. *International Journal of Epidemiology*, 35(5), 1127-1128. <https://doi.org/10.1093/ije/dyl1190>
- Ghimire, N., & Mokhtari, K. (2025). Evaluating the predictive power of metacognitive okuma stratejileri across diverse educational contexts. *Large-scale Assessments in Education*, 13(1), 4. <https://doi.org/10.1186/s40536-025-00240-3>
- Guthrie, J. T., Wigfield, A., Barbosa, P., Perencevich, K. C., Taboada, A., Davis, M. H., ... & Tonks, S. (2004). Increasing reading comprehension and engagement through concept-oriented reading instruction. *Journal of educational psychology*, 96(3), 403. [doi: 10.1037/0022-0663.96.3.403](https://doi.org/10.1037/0022-0663.96.3.403)
- Güneş, F. (2008). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Grabe, W. and F.L. Stoller. 2002. *Teaching and researching reading*. Harlow, Essex: Pearson Education.
- Graves, M. F. (2006). Building a comprehensive vocabulary program. *New England Reading Association Journal*, 42(2), 1. [2140ee962e51f37e47c3f87a18dbfe77/1?cbl=34991&pq-origsite=gscholar](https://doi.org/10.2140ee962e51f37e47c3f87a18dbfe77/1?cbl=34991&pq-origsite=gscholar)
- Huang, H. M., & Liaw, S. S. (2018). An analysis of learners' intentions toward virtual reality learning based on constructivist and technology acceptance approaches. *International review of research in open and distributed learning*, 19(1). <https://doi.org/10.19173/irrodl.v19i1.2503>
- Kosaka, T., & Zhao, H. (2025). Chunk reading strategy training improves multiword processing by Japanese English learners. *Australian Review of Applied Linguistics*. <https://doi.org/10.1075/ara1.24019.kos>

- Kurnaz, H. (2024). Üst bilişsel okuma stratejileri bilgisi, okuma zevki ve okur benlik algısının PISA 2018 okuma başarısına etkisi: Ülkeler Arası Bir Karşılaştırma. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 12(2), 164-181. <https://doi.org/10.35233/oyea.1462891>
- Leu, D. J., Forzani, E., Burlingame, C., Kulikowich, J., Sedransk, N., Coiro, J., & Kennedy, C. (2013). The new literacies of online research and comprehension: Assessing and preparing students for the 21st century with Common Core State Standards. *Quality reading instruction in the age of Common Core Standards*, 219, 236. <publication/286259105>
- Mekuria, A., Bushisho, E. W., & Wubshet, H. (2024). The effects of reading strategy training on students' reading strategy use and critical reading ability in EFL reading classes. *Cogent Education*, 11(1), 2310444. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2024.2310444>
- Miller, C., & Bartlett, J. (2012). 'Digital fluency': towards young people's critical use of the internet. *Journal of Information Literacy*, 6(2).
- National Reading Panel (US), National Institute of Child Health, & Human Development (US). (2000). *Teaching children to read: An evidence-based assessment of the scientific research literature on reading and its implications for reading instruction: Reports of the subgroups*. National Institute of Child Health and Human Development, National Institutes of Health.
- Özen, F., & Durkan, E. (2016). Üstbilişsel okuma stratejileri kullandırma ölçeğinin geliştirilmesi, bir geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 11(14). <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9678>
- Paris, S. G., Cross, D. R., & Lipson, M. Y. (1984). Informed strategies for learning: A program to improve children's reading awareness and comprehension. *Journal of Educational psychology*, 76(6), 1239.
- Pearson, P. D., & Duke, N. K. (2002). Comprehension instruction in the primary grades. *Comprehension instruction: Research-based best practices*, 247-258.
- Pranckutė, R. (2021). Web of Science (WoS) and Scopus: The titans of bibliographic information in today's academic world. *Publications*, 9(1), 12. <https://doi.org/10.3390/publications9010012>
- Pressley, M., Graham, S., & Harris, K. (2006). The state of educational intervention research as viewed through the lens of literacy intervention. *British Journal of educational psychology*, 76(1), 1-19. <https://doi.org/10.1348/000709905X66035>
- Rasinski, T. V. (2004). Assessing reading fluency. *Pacific Resources for Education and Learning (PREL)*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED483166.pdf>
- Sweet, A. P., & Snow, C. E. (Eds.). (2003). *Rethinking reading comprehension*. Guilford Press.
- Team, R. C. (2019). R: a language and environment for statistical computing, version 3.0. 2. Vienna, Austria: R Foundation for Statistical Computing, 2013.
- Van Keer, H., & Verhaeghe, J. P. (2005). Effects of explicit okuma stratejileri instruction and peer tutoring on second and fifth graders' reading comprehension and self-efficacy perceptions. *The Journal of Experimental Education*, 73(4), 291-329.
- Zhang, S., & Duke, N. K. (2011). The impact of instruction in the WWWDOT framework on students' disposition and ability to evaluate web sites as sources of information. *The Elementary School Journal*, 112(1), 132-154. <https://www.jstor.org/stable/10.1086/660687>
- Zhang, Z., Wu, Y., Zhou, J., Duan, S., Zhao, H., & Wang, R. (2020, April). SG-Net: Syntax-guided machine reading comprehension. In *Proceedings of the AAAI conference on artificial intelligence* (Vol. 34, No. 05, pp. 9636-9643). <http://dx.doi.org/10.1108/ILS-04-2020-0117>